

Als het ogenblik van sterven nadert, plaatsen de aanwezigen zich vóór de stervende en zeggen staande twee gebeden, יגדל (*jigdal*) en אדון עולם (*adon olam*), terwijl men tegelijk nauwkeurig het gezicht van de stervende gade slaat. Daarna volgt het שמות-gebed (*sjeimes*) waarbij indien mogelijk tien mannelijke joden van boven de dertien jaar aanwezig behoren te zijn. Als er geen tien mannen zijn worden deze gebeden toch gezegd.

Jigdal

Verheven en geprezen zij de levende G-d; Hij bestaat en de tijd van zijn bestaan is oneindig.	יגדל אלהים חי וישתבח. נמצא ואין עת אל מציאותו <i>Jigdal elohim chai we'jisjtabach, nimtsa we'een eet el metsie'oeto</i>
Hij is enig en er is geen enigheid als de zijne. Ondoorgrondelijk; zonder einde is Zijn eenheid.	אחד ואין יחיד כיהודו. נעלם וגם אין סוף לאחדותו <i>Echad we'een jachied kejichoedo, nelam wegam een sof le'achdoeto</i>
Hij heeft geen lichamelijke vorm en Hij is ook geen lichaam. Niets kan met Hem gelijkgesteld worden wat Zijn heiligheid betreft.	אין לו דמות הגוף ואינו גוף. לא נערוך אליו קדושתו <i>Eén lo demoet hagoef we'eeno goef, lo na'aroch elaw kedoetsjato</i>
Ouder dan alles, wat eens is geschapen. De eerste, zonder dat aan Zijn begin iets voorafging.	קדמון לכל דבר אשר נברא. ראשון ואין ראשית לראשיתו <i>Kadmon lechol dawar asjer niwra, risjon we'een reisjit leresjito</i>
Hij is de Heer der wereld, aan al wat geschapen is, maakt Hij Zijn grootheid en Zijn koningschap kenbaar.	הנו אדון עולם לכל נוצר. יורה גדולתו ומלכותו <i>Hino adon olam lechol notsar, joreh gedoelato oemalchoeto</i>
De profetie, die van hem afstraalde, gaf Hij aan mannen, die Hij uitverkoos en tot Zijn sieraad maakte.	שפע נבואתו נתנו אל אנשי סגולתו ותפארתו <i>Sjefa newoe'ato netano, el ansje segoelato we'tifarto</i>
Nimmer stond in Israëel nog een profeet op als Moses, die Zijn verschijnen aanschouwde.	לא קם בישראל כמשה עוד. נביא ומביט את תמונתו <i>Lo kam be'israel kemosje od, nawie oemabit et temoenato</i>
De ware leer gaf G-d aan Zijn volk door de hand van Zijn profeet, de vertrouwde van Zijn huis.	תורת אמת נתן לעמו אל. על יד נביאו נאמן ביתו <i>Torat emet natan leamo el, al jad newieo ne'eman beto</i>
G-d zal niet veranderen, nog ooit verwisselen Zijn wet voor een andere.	לא יחליף האל ולא ימיר דתו. לעולמים לזולתו <i>Lo jachalif ha'el welo jamir, dato leolamiam lezoelato</i>
Hij slaat gade en kent onze geheimen. Hij doorziet reeds het einde van een zaak bij het begin.	צופה ויודע סתרינו. מביט לסוף דבר בקדמותו <i>Tsofe wejodea setarenoe, mabit lesorf dawar bekadmoeto</i>
Hij beloont de deugdzame man naar diens werk en straft de slechte naar de mate van zijn slechtheid.	גומל לאיש חסד כמפעלו. נותן לרשע רע כרשעתו <i>Gomel le'isj chesed kemifalo, noteen lerasja ra kerisjato</i>
Hij zal aan het eind der dagen onze gezalfde zenden om hen te verlossen, die op Zijn uiteindelijke hulp wachten.	ישלח לקץ ימין משיחנו. לפדות מחכי קץ ישועתו <i>Jisjlach lekets jamin mesjjechenoe, lifdot mechake kets jesjoe'ato</i>
De doden zal G-d doen herleven in de volheid van Zijn genade. Geloofd zij voor nu-en-eeuwig de naam van Zijn heerlijkheid.	מתים יהיה אל ברוב חסדו. ברוך עדי עד שם תהלתו <i>Metim jechaje el berow chasdo, baroech ade ad sjem tehilato</i>

Adon Olam

Heer der wereld, Die regeerde voordat enig schepsel geschapen was. Ten tijde dat alles door Zijn wil gemaakt werd, toen werd Zijn naam koning genoemd. En nadat alles vergaan zal zijn, zal hij nog in majesteit regeren. Hij was, Hij is en Hij zal steeds zijn in luister. Hij is Eén en er is geen tweede, die men met hem vergelijken kan of aan Hem kan verbinden. Hij is zonder begin en zonder eind; Hij heeft de macht en de heerschappij. En Hij is mijn G-d en mijn levende verlosser, een Rots in mijn smart in tijd van nood. En hij is mijn Banier en een toevlucht, het aandeel in mijn beker, op de dag dat ik hem zal aanroepen. In zijn hand vertrouw ik mijn geest in tijd van slaap en van ontwaken. En met mijn geest ook mijn lichaam. G-d is met mij, ik vrees niet.	אדון עולם אשר מלך. בטרם כל יציר נברא <i>Adon olam asjer malach, beterem kol jetsier niwra</i> לעת נעשה בחפצו כל. אזי מלך שמו נקרא <i>Le'et nasa becheftso kol, azai melech sjemo nikra</i> ואחרי ככלות הכל. לבדו ימלוך נורא <i>We'achare kichlot hakol, lewado jimloch nora</i> והוא היה והוא הוה. והוא יהיה בתפארה <i>We'hoe haja we'hoe howe, we'hoe jihje betifara</i> והוא אחד ואין שני. להמשיל לו להחבירה <i>We'hoe echad we'een sjenie, lehamsjil lo lehachbira</i> בלי ראשית בלי תכלית. ולו העוז והמשרה <i>Belie resjiet belie tachlit, we'lo ha'oz we'hamisra</i> והוא אלי וחי גואלי. וצור חבלי בעת צרה <i>We'hoe elie we'chai go'alie, we'tsoer chewlie be'eet tsara</i> והוא נסי ומנוס לי. מנס כוסי ביום אקרא <i>We'hoe nisie oemanos li, menat kosi bejom ekra</i> בידו אפקיד רוחי. בעת אישן ואעירה <i>Bejado afkid roechie, be'eet iesjan we'a'iera</i> ועם רוחי גוייתי. יי לי ולא אירא <i>We'iem roechie gewie'atie, Adonai li we'lo iera</i>

Sjeimes zeggen

Hoor Israël, de Eeuwige onze G-d, is de uitsluitende Eeuwige: (1x) <i>Sjema Jisraël, Adonai Eloheenoë, Adonai Echad</i>	שמע ישראל יי אלהינו יי אחד
Gezegend zij de naam Zijner heerlijke Regering, immer en eeuwig: (3x) <i>Baroëch Sjeem kewod malchoeto le-olam wa-ed</i>	ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד
De Eeuwige is G-d: (7x) <i>Adonai, Hoe ha-Elohiem</i>	יי הוא האלהים
De Eeuwige is Koning, de Eeuwige was Koning, de Eeuwige zal Koning zijn immer en eeuwig: (1x) <i>Adonai melech, Adonai malach, Adonai jimloch le-olam wa-ed</i>	יי מלך יי מלך יי ימלוך לעולם ועד

Zo mogelijk tracht men de laatste ademtocht te doen samenvallen met het uitspreken van het woord "echad". Heeft de stervende, na het uitspreken van bovenstaande zinnen, nog niet de laatste adem uitgeblazen, dan herhaalt men het "Sjema jisrael", steeds achtgevende dat de laatste ademtocht met het woord "echad" samenvalt.

Nadat het sterven geschied is moet men de dode een kwartier onaangeroerd laten liggen. Men legt een veer onder de neus en op de mond van de gestorvene en lette op, of de veren onbewogen blijven liggen; dat is dan het bewijs dat er geen adem meer in het lichaam is.

Daarna wordt het aangezicht van de doden met een doek bedekt waarbij de aanwezigen zeggen:

Geloofd zijt Gij, Eeuwige, onze God, Koning der wereld, de Rechtvaardige Rechter.	ברוך אתה יי אלוהינו מלך העולם דין האמת <i>Baroech Atta Adonai Eloheinoe Melech ha-olam Dajan Ha-èmèt.</i>

Dan zegt men Psalm 90, laatste vers, en Psalm 91:

Moge de liefderijke hulp van mijn Heer, onze God, ons bijstaan; moge voor ons het werk onzer handen standhouden, ja, het werk van onze handen, bestendig dat.	ויהי נועם יי אלוהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו <i>Wie-hie noam Adonai Elohenoe alenoe oe-ma'ase jadenoe konana alenoe, oe-ma'ase jadenoe konanehoe.</i>
Hij, die troont in de schuilplaats van de Allerhoogste, Hij vertoeft in de schaduw des Almachtige. Ik echter zeg van G-d, Die mijn toeverlaat, mijn G-d is, op wie ik vertrouw. Dat Hij U zal redden van de voor U gespannen strik, van verderfelijke ziekte. Met Zijn vleugel dekt Hij U toe en daaronder vindt gij U toevlucht; schild en pantser is Zijn trouw. Gij behoeft niet te vrezen voor de verschrikking van de nacht, noch voor de pijn, die des daags voorvliegt. Of voor de sterfte, die in de duisternis rondwaart, of voor het verderf, dat des middags woedt. Al vallen duizenden aan Uw ene zijde, tienduizend aan Uw rechterhand, Uw treft het niet. Slechts met Uw ogen aanschouwt gij het en ziet gij de vergelding voor de goddelozen. Want gij immers hebt de Eeuwige, mijn beschermer, de Allerhoogste tot Uw toevlucht gemaakt. Daarom overkomt U geen onheil; geen plaag nadert Uw tent. Want Hij zal zijn engelen de zorg voor U opdracht geven om U te beschermen op al U wegen. Op de handen zullen zij U dragen, opdat gij Uw voet niet stoot aan een steen. Op luipaard en adder zult gij dan treden, vertrappen jonge leeuw en slang. Want Mij heeft hij lief. Daarom red Ik hem. Ik verhef hem hoog, want hij erkent Mijn naam. Als hij Mij aanroept, dan verhoor ik hem; met hem bek Ik in zijn nood. Ik bevrijd hem ervan en breng hem tot eer. Ik verzadig hem met lengte van dagen, en doe hem mijn hulp aanschouwen. (2x)	ישב בסתר עליון בצל שדי יתלונן <i>Josjew be'seter eljon betsel Shaddai jietlonan.</i> אומר ליי מחסי ומצודתי אלהי אבטח בו <i>Omar la'Adonai machtsie oem'tsoedatie Elohai ewtach bo.</i> כי הוא יצילך מפח יקוש מדבר הוות <i>Kie Hoe jatsielcha mipach jakoesj, midever hawot.</i> באברתו יסך לך ותחת כנפיו תחסה צנה וסוהרה אמיתו <i>Be'ewrato jasech lach wetachat kenafaw techse tsiena wesochera amito</i> לא תירא מפחד לילה מחץ יעוף יומם <i>Lo-tiera miepachad laila mee-chets ja'oef jomam</i> מדבר בעופל יהלוך מקטב ישוד צהרים <i>Midever ba-ofèl jahaloch mi-ketev jasjoed tsahorajiem</i> יפול מצידך אלף ורבבה מימינך אליך לא יגש <i>Jipol mi-tsidcha elef oer'wawa mi-minecha elecha lo jigasj</i> רק בעינך תראה ושילומת רשעים תראה <i>Rak be'enecha tabiet we-sjiloemat resja'iem tieree</i> כי אתה יי מחסי עליון שמת מעונך <i>Ki-atta Adonai machsie Eljon samta me'onecha</i> לא תעונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך <i>Lo te'oene elecha ra'a wenega lo jikraw be' ohalecha</i> כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך <i>Kie malachaw jetsawe lach lisjmorcha bechol derachecha</i> על כפים ישעונך פן תגוף באבן רגליך <i>Al kapajiem jisa'oencha pen tigof ba-ewen raglecha</i> על שהל ופתן תדרוך תרמוס כפיר ותנין <i>Al sjachal wafeten tidroch tirmos kefier we'tanien</i> כי בי חשק ואפלטוהו אשגבהו כי ידע שמי <i>Kie wie chgasjak wa'afaltehoe asagweehoe kie jada sjemie</i> יקראני ואעניהו עמו אנכי בצרה אהלציהו ואכבדהו <i>Jikra'enie we-e'enehoe imo anochie be-tsara achaltseehoe wa-achab'deehoe</i> אורך ימים אשביעהו ואררהו בשועתי (2x) <i>Oreech jamiem asbie'ehoe, we-areehoe bi'sjoe'atie (2x)</i>

Ach Heer! Verlos door de krachtige grootheid van Uw rechterhand, de gebodene (het volk Israël). Verhoor het gebed van Uw volk; bescherm ons en doe ons rein zijn, eerbiedwekkende. Almachtige, behoed toch als Uw oogappel hen, die Uw éénheid trachten te verbreiden. Zegen hen, doe hen rein blijven, ontferm U over hen; bewijs hun bij voortduring Uw welwillende liefde. Almachtige, Heilige, leid Uw gemeente met Uw volle grootheid. Enige, Hoogverhevene, wend U tot Uw volk, dat Uw heiligheid steeds gedenkt. Verhoor onze smeking, luister naar ons geschrei, Gij, die het verborgene kent. Geloofd zij de naam Zijner koninklijke heerlijkheid immer en eeuwig.	אנא בכח גדולת ימינך תתיר צרורה <i>Ana be-koach gedoelat jemincha tattier tseroera</i> קבל רינת עמך שגבינו טהרינו נורא <i>Kabel rinat amcha sagweenoe tahareenoe nora</i> נא גבור דורשי יחודך כבבת שמרם <i>Na gibor dorsjei jechoedcha ke'wawat sjomreem</i> ברכם טהרם רחמם צדקתך תמיד גמלם <i>Barcheem tahareem rachameem tsidkatcha tamied gomleem</i> חסין קדוש ברוב טובך נהל עדתך <i>Chasien kadosj berow toew'cha naheel adatecha</i> יחיד גאה לעמך פנה זוכרי קדושתך <i>Jachied gee'eh le'amcha pene zochre kedoesjatecha</i> שוועתינו קבל ושמע צעקתינו יודע תעלומות <i>Sjawateenoe kabbeel oe'sjema tsa'akateenoe jode'a ta'aloemot</i> ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד <i>Baroech Sjeem kewod Malchoeto le'olam wa'ed</i>

Dan sluit men de ogen en mond van de overledenen. Op sjabbat of feestdagen mag men de overledene niet verder aanraken, geen ogen sluiten en niet rechtuit leggen. Wel mag de mond zodanig gebonden worden, dat hij gesloten kan blijven.

G-d heeft gegeven, G-d heeft genomen, G-d's naam zij geprezen. De rots, volmaakt is zijn werk, want als zijn wegen zijn rechtvaardigheid. G-d der Trouw, zonder onrecht, rechtvaardig en billijk is Hij. Uw rechtvaardigheid zal voor U uit gaan, G-d's heerlijkheid zal u opnemen. Rust in vrede en slaap in vrede, totdat de Vertrouster komt, die slechts vrede vernemen laat.	יי נתן ויי לקח יהי שם יי מבורך <i>Adonai natan, Adonai lakach, jehie Sjeem Adonai meworach</i> הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט <i>HaTsoer, tamiem po'alo kie chol derachaw misjpat</i> אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא <i>Eel emoena we'een awel, Tsadiek we'Jasjar Hoe</i> והלך לפניך צדקיך כבוד יי יאספך <i>Ve'halach lefanècha tsidkecha, k'wod Adonai ja'asfècha</i> תשכב בשלום ותישן בשלום עד כי יבא מנחם משמיע שלום <i>Tisjkaw be-sjalom we'tisjan be'sjalom ad kie jawo Menachem masjmie'a sjalom</i>

Daarna wordt een licht geplaatst aan het hoofdeinde. Op Sjabbat mag geen licht worden ontstoken. Bij het afleggen zegt men:

Huis van Jacob; kom laten ons in G-d's licht gaan. God, de Machtige, de Eeuwige, sprak en hij riep de wereld tevoorschijn, van waar de zon opkomt tot waar zij ondergaat. Laat er vrede komen voor hen die rusten op hun legersteden. Want stof zijt gij en tot stof zult gij terugkeren.	בית יעקב לכו וגילכה באור יי <i>Beit Ja'acow, lechoe we'neelcha be'or Adonai</i> אל אלוהים יי דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו <i>Eel Elohiem Adonai diebeer wa'jikra arets mie'mizrach sjemesj ad me'wo'o</i> יבא שלום ינוחו על משכבותם <i>Jawo sjalom janoechoe al misjkewotam</i> כי עפר אתה ואל עפר תשוב <i>Kie afar atta, we'el afar tasjoew</i>